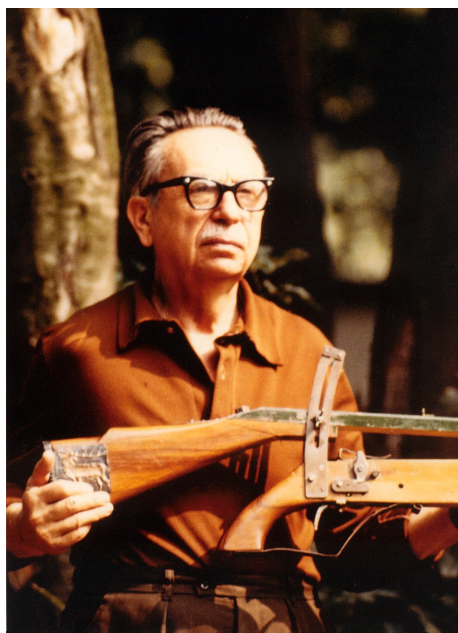

Száz éve született dr. FÁBIÁN GYULA*

KORSÓS ZOLTÁN

Magyar Természettudományi Múzeum
H-1088 Budapest, Baross u. 13. E-mail: korsos@nhmus.hu

Dr. FÁBIÁN GYULA (1915–1985), zoológus, genetikus, ökológus, kísérletes régész, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára és díszdoktora száz évvel ezelőtt született és harminc évvel ezelőtt hunyt el. A jelen megemlékezés részben személyes jellegű: FÁBIÁN GYULA unokanagybá-

tyám volt, az ő édesanyja, BICZÓ ILONA, és az én nagyanyám, BICZÓ SAROLTA testvérek voltak. Megszokott élményeim voltak a gyermekkorombeli családi találkozások, és később, egyetemista koromban szakmailag is közeli kapcsolatba kerültem vele. A professzor úrról már többször, több helyen közöltek életrajzi összefoglalást, nekrológot és szakmai méltatást (STERBETZ 1985, BAKONYI 1988, SZÖLLŐSY 1991). Ebben a közleményben FÁBIÁN GYULA pályájának kezdetét és végét idézem fel a fennmaradt és eddig nem publikált, nem ritkán érzelmekkel teli levelek alapján.

1. ábra. Dr. FÁBIÁN GYULA az 1980-as években

Figure 1. Dr. GYULA FÁBIÁN in the 1980s

FÁBIÁN GYULA 1915. július 4-án született Sárvárott. Édesapja, (idősebb) FÁBIÁN GYULA (1884–1955) a budapesti Képzőművészeti Főiskolán ismerkedett meg későbbi feleségével, BICZÓ ILONÁVAL (1886–1970), s mindketten rajztanárként helyezkedtek el először Sárvárott, majd Szombathelyen. Itt erőteljesen részt vettek a város művészeti és kulturális életében, FÁBIÁN GYULA néprajzkutatóként, színdarabíróként, cserkészkönyvek ifjúsági

* Előadta a szerző a Magyar Biológiai Társaság 1025. ünnepi ülésén, 2015. május 6-án.

írójaként lett leginkább ismert, felesége pedig hű illusztrátora volt műveinek (KÖBÖLKUTI 2004, 2007).

Ifjabb FÁBIÁN GYULA 1938-ban szerzett biológia–kémia szakos tanári diplomát a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen. A nevezetes DUDICH-iskola tagja volt, olyan kiváló diákokkal és később a magyar zoológia kiemelkedő személyiségeivel együtt, mint BALOGH JÁNOS, JERMY TIBOR, KASZAB ZOLTÁN, MÓCZÁR LÁSZLÓ, SOÓS ÁRPÁD, SZENT-IVÁNY JÓZSEF és WOYNÁROVICH ELEK. Korán kibontakozó tehetségét már az mutatta, hogy előbb szerezte meg egyetemi doktori fokozatát DUDICH ENDRE Állatrendszertani Intézetében, mint ahogy kézhez kapta tanári diplomáját. Érdeklődése korán a rovarok rendszertana felé fordult, először a poloskák (Heteroptera) később DUDICH professzor javaslatára a hólyagoslábúak (tripszek, Thysanoptera vagy Physopoda) kerültek a középpontba. Ez utóbbiakból írta doktori dolgozatát is.

DUDICH professzor mellett VISNYA ALADÁR (1878–1959) természetrajz tanár, a kőszegi városi múzeum igazgatója (JEANPLONG 1984, VIG 1988) volt FÁBIÁN GYULA pályaválasztására a legnagyobb hatással. Az alábbiakban néhány, a Magyar Természettudományi Múzeum Tudománytörténeti Gyűjteményében (MTM TTGY) fennmaradt levél részleteit idézve világítom meg zoológusi indulásának kezdetét. FÁBIÁN GYULA már egyetemi éve alatt rendszeresen bejárt a Természettudományi Múzeum Állattárába, ahol elsősorban a rovargyűjteményeket tanulmányozta. Leveleit innen írta „kedves jó Visnya Bácsihoz”, ahogy VISNYA ALADÁRT szólította. Az első levelezőlap azonban mégsem innen, hanem a szülei által 1929-ben vásárolt balatonfenyvesi, a tópart mellett fekvő telekről íródott, ahová 1934-ben emeltek – mind a mai napig álló – hangulatos nyaralót.

„Szorgalmasan gyűjtök. Azt hiszem fogtam a Balaton parton közvetlenül parti futópoloskát (Saldida). 2-félét fogtam. Ilyen kiálló szemük van, vékony nyakuk. A recés poloskához hasonlítanak, de nem azok. Egészen a part szélén, a vízmosta homokon futottak és kabócaszerűen ugrottak. Egy csomó Orthopterát is hozok majd haza. Physopodákat még nem gyűjtöttem.” (Balatonfenyves, 1935. július 10, MTM TTGY)

A következő levél már a tripszokról szól, a Rovartani Állomás akkori igazgatójával JABLONOWSKI JÓZSEFFEL (1863–1943) történt beszélgetés után:

„Jablonowsky főigazgató úrral is beszéltem máma. Odaadta a nagy Priesner monográfiát és sok érdekes dolgot mondott. – Nagy harcban áll egy finn Thripsessel, mert az egy előadását megtámadta. Jablonowsky ugyanis kimutatta, hogy a fehérkalászossághoz a Thripseknek semmi köze sincs, mert ezt az Aelia és az Eurygaster poloskák okozzák. Ezt a felfedezését adta elő egy berlini rovarász gyűlésen, és a finneknek úgy látszik főleg az fájt, hogy a finn Thrips irodalmat Jablonowsky mellőzte, mert ők a gazdaságilag fontos Gramineák Thripseivel nem foglalkoztak.

Magyarország fajszám tekintetében második helyen áll a Thripsek világversenyében, ez, Jablonowskyt meg engem is persze, érthető, nagy büszkeséggel tölt el, és most én is majd igyekezni fogok, hogy rekordot javítsunk.

Dehát tréfán kívül igen nehéz társaság ez, mert, ha a rendszer váza jó is, az egyes fajleírások annyira össze-vissza vannak keverve, és néha olyan rosszak, hogy igen nehéz lesz közöttük eligazodni.

A kedvem azonban egyre növekszik, és ezt az 1936-os évet teljesen a zoológiának szentelném.” (Budapest, 1936 eleje, pontos dátum nélkül, MTM TTGY)

Még csak most, 1936-ban jutunk el oda, hogy FÁBIÁN GYULA, harmadéves egyetemista korában elment DUDICH ENDRÉHEZ, az Állatrendszertani Intézet igazgatójához:

„A legfontosabb amiről írni akarok, az, hogy jelentkeztem Dudich professzor úrnál, haladó gyakorlatra. Kérdezte, hogy mivel akarok foglalkozni. Mondtam, hogy elsősorban madarász és poloskász vagyok. Egyáltalán nem tetszett neki az ötlet. Azt is megmagyarázta, hogy nem jó úton halad a magyar ornitológia, kivált a rendszertan. Bonctani témát nem ad, mert ez az általános állattani intézet dolga, és nem az övé. – Mikor ezt láttam, hogy nem tetszik neki és nem szívesen veszi ezt a dolgot, mondtam, hogy van nekem még egy témám amit szívesen kidolgoznék. Mégpedig a Physopodák. Ezek az Orthopterákhoz állanak legközelebb, növényekben élő, apró kis rovarok. Teljesen ismeretlen, elhanyagolt része ez az osztály az Orthopteráknak. Alig van irodalma, magyar faj kevés, bizonytalan. – Ez a téma már igen tetszett neki is és úgy láttam gondolkodóba esett e fölött. – Megkérdezte, hogy mik az elhelyezkedésre vonatkozó terveim. Mondtam, hogy valami jó vidéki museumban szeretnék dolgozni. Erre méginkább a Physopodák mellett döntött, mert ebben az esetben mindegy, hogy mi a doktori témám. Physopodáknál szinte sokkal értékesebb dolgot tudok hozni, mintha madarakkal próbálnék valamit. Rögtön adott könyvet, holnap még megadja az irodalmukat, odaigérte az ő eddigi Physopoda anyagát és szól a fiúknak is hogy segítsenek anyagot gyűjteni. –

A rendszertani intézetben öt hely van. Már hatan jelentkeztiünk. Közte egy lány is. Dudich professzor úr ennek határozottan megmondta, hogy ő a fiúkat részesíti előnyben. Két jelentkező már egy éve van ott, tehát ezek akadály nélkül mehetnek tovább, két másik fiú már régi aktív bogarász, úgyhogy még vagy én, vagy az a másik zoológina jöhet számításba. Én úgy érzem, hogy olyan tippel állottam elő, ami megfogta Dudich tanár urat, és talán tőlem mégis többet vár, mint a kolleginától, aki el is bukott az alapvizsgán.

Ezt a Physopoda dolgot én már tavaly is forgattam a fejemben, úgy emlékszem, hogy Visnya Bácsinak is beszéltem erről. Tetszik nekem az egész munka. Igaz, hogy nagy anyag áll előttem, mert a növénytanban is jártasnak kell most lennem. Kiváltképpen a fészkesekben és a fűfélékben. –

A poloskákkal úgy állok, hogy elvállaltam a természetrajzi szövetség minta rovargyűjtemény poloska részének az összeállítását. Így a poloskázás sem fog abbamaradni. Ha madár lesz, azt is kitömöm, talán apró emlős gyűjtésre is marad időm. – Ha lehet, szíveskedjék pár sort írni nekem egy lapon, hogy mi a véleménye Visnya Bácsinak erről az egész dologról.” (Budapest, 1936, pontos dátum nélkül, MTM TTGY)

„A Thysanoptera dolgaimban sok újság van, majd részletesen elmondok otthon mindent. Egyelőre a legfontosabbat írom meg, azt, hogy végre végleges disszertációs témát kaptam a Professzor úrtól. – A Haplothrips genus rendszerét fogom revideálni¹. A munkát már elindítottam az ősszel, szinte már a nehezén, a krízisen is túl vagyok. Rájöttem ugyanis arra, hogyan lehet a penist kipreparálni, és most hogy van kb. 100 ilyen preparátumom, azt is látom, hogy tényleg jó faji bélyeg.”

¹A munka 1938-ban jelent meg: Rendszertani tanulmány a Haplothrips genusról (Thysanoptera). *Folia entomologica hungarica*, 4(1–2): 7–36. Határozókulccsal, két új faj latin nyelvű leírásával, 4 tábla rajzzal és angol összefoglalóval.

„Most jelent meg az *Ifjúság és Életben* egy kis naiv tripsz cikkem². De kaptam érte 6 pengőt meg kliséket, hát ez is valami kis eredmény.” (Budapest, 1936. december, pontos dátum nélkül, MTM TTYG)

FÁBIÁN GYULA, ahogy végzett az egyetemen, tanári diplomáját és doktori fokozatát is elnyerte, 1938. szeptemberétől „próbaszolgálatos tisztviselőjelöltként”, azaz fizetés nélküli gyakornokként azonnal elhelyezkedett a Természettudományi Múzeum Állattárában. Következő leveleit, amelyek jókedvét, humorát is tükrözik, már hivatalosan is innen írta VISNYA ALADÁRnak:

„A múzeumi munkába egész jól beleilleszkedtem. Ezen a héten összeállítottam a *Plataspidida, Cydnida, Scutellerida* familiákat és a *Pentatomidák* első alcsaládját. Szép dobozba össze van minden állítva.” (Budapest, 1938. szeptember 2, MTM TTYG)

„Írtam Németországba H. Weber müncheni zoológus professzornak, hogy szeretnék nála dolgozni egy évig. Témának a *Thrips* anatómiát írtam, különösen a szájszerv homológiájára, a beidegzés alapján. Ennek távolabbi igen fontos rendszertani konklúziói is lehetnek. Postafordultával jött a válasz, hogy vár, van munkahelye és a téma is nagyon érdeklő. – Weber professzor az, aki a *Hemipterák* biológiáját és a teljes rovarbiológiát is hatalmas összefoglaló munkákban ismertette. Csodálatos szép tollrajzai vannak. Én már az ősszel elküldtem neki a dolgozatomat. – Igen sokat gondolkoztam, hogy mitévő legyek. Rendszertant itthon is tudok tanulni. A poloskagyűjtemény itt olyan nagy³, hogy akár életem végéig ezen dolgozhatnék. De engem más is érdekel, újat szeretnék tanulni. – A legutóbb visszaeső bűnösként elkövettem egy gyors poloskacikket a »Fragmentába«⁴. Várom a fejemre olvasását.

A rovarantani ülés⁵, amin előadtam, igen jó hangulatban folyt le. A közönség értékelte a szellemességeimet, amelyek közül »a kabóca vígan él, felesége nem beszél« volt a legkiemelkedőbb. – Egy bádog kávésdoboz pattogatásával érzékeltetem a kabócák doboló hangját, *Eunomus* és *Ariston* megható történetével és már majdnem filozofikus magasslatokra emelkedő elmefuttatással fejeztem be az előadást. – Még nagyobb hatást keltett Szent-Ivány Jóska előadása. Különösen a táplálkozási ösztön túltengésében szenvedő hernyó története hatott meg mindannyiunkat, amennyiben ez a szegény állat úgy megette saját magát, hogy csak a feje és 2 testszervénye maradt meg. Elszörnyedésünket csak sörözéssel tudtuk csillapítani.” (Budapest, 1939 nyarán, MTM TTYG)

A tripszekeken végzett rendszertani alapvetése mind a mai napig meghatározó (VÁSÁRHELYI 1980, JENSER 1989). De ahogy a fenti levélből is látszik, FÁBIÁN GYULA érdeklődése tágabbra nyílt. A mindeközben kitörő 2. világháború eleinte sikereket, új érdeklődést hozott a magyar zoológusok számára. Az 1. világháború után elcsatolt, majd 1938-tól kezdve fokozatosan visszakerülő magyarlakta területek lázas kutatást, zoológiai feltáró munkát tettek lehetővé. Sőt, a korábban Kolozsvárott működő, majd a két világháború között kényszerű-

² Ez FÁBIÁN GYULA első, „tudományosnak” nevezhető közleménye: Utazásom a Lotos-evők birodalmában. *Ifjúság és Élet*, 12(6): 106–108.

³A Magyar Természettudományi Múzeum Állattárának poloskagyűjteményéről van szó.

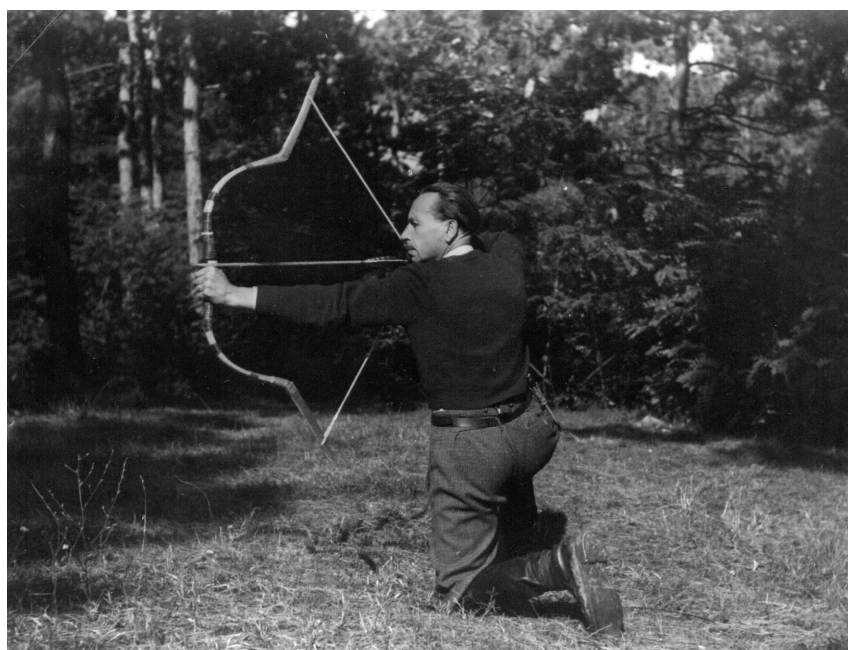
⁴ Einige Hemipteren-Angaben aus dem Karpaten-Becken. *Fragmenta faunistica hungarica* 2(1): 16. Németül, ábra nélkül.

⁵ Magyar Rovartani Társaság, 1939. január 28., 153. ülés: „A szipókás rovarok (kabócák, poloskák) hangadási képességéről. (Bemutatással.)”

ségből Szegedre költöztetett Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem 1940-ben újraindulhatott Kolozsvárott. Ezzel új álláslehetőségek nyíltak a fiatal kutatók számára, és FÁBIÁN GYULA élt is egy ilyen lehetőséggel:

„Csík Lajos professzor úr⁶ meghívott tanársegédnek Kolozsvárra, az örökléstani tanszékre. Tegnapig nem fogadtam még el, mert a végleges múzeumi helyzetet vártam. Tegnap, azaz szerdán, azután megvolt a tanácsülés, aminek az a szomorú eredménye lett, hogy nemcsak nekem, de még Kaszab Zolinak is alig van reménye arra, hogy ide kerüljön. Ezek után és főleg Dudich professzor úr határozott biztatására sürgönyöztem Csík Lajosnak, hogy elfogadom a meghívást és szombaton utazom Kolozsvárra. X-es fiz. osztályba kinevezett tanársegéd leszek ezek szerint. Azt hiszem, nem tettem rosszul, alig volt más választásom. Ha később a múzeum kinevezne, és szüksége van rám, mindig megtalálhat.”

„Még mint érdekességet megjegyzem, ez az első genetikai és fajbiológiai intézet az országban. Nagy kockázattal, igen szép lehetőségeim lesznek, ha sikerül jól beletanulnom a genetikába.” (Budapest, 1940. november 14, MTM TTGY)

2. ábra. Dr. FÁBIÁN GYULA az egyik első, rekonstruált honfoglaláskori íjával, az 1950-es években

Figure 2. Dr. GYULA FÁBIÁN in the 1950s with one of his first reconstructed Hungarian bow

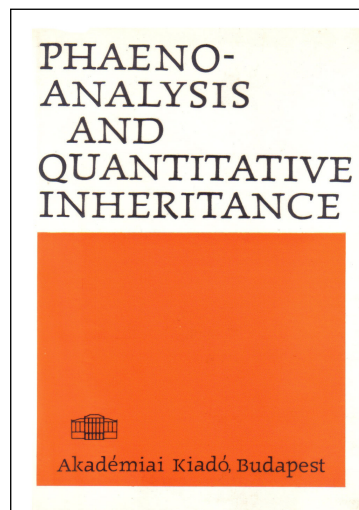
*„Csík prof. is elsősorban a rovaranatómiai hajlamaimat akarja kamatoztatni genetikai téren. A témám, a *Drosophila* bábfejlődés tanulmányozása lesz. Először is a vad típus szárnyfejlődését fogom átvizsgálni, azután rátérek az egyes csonka és egyéb szárnymután-*

⁶ CSÍK LAJOS (1902–1962) orvos-genetikus, 1940–1947 között a kolozsvári egyetem tanára

sok vizsgálatára. A cél megállapítani hogyan, mikor, meddig működik és mikor lép fel a szárnyaberrációt létrehozó hatás. Először csak morfológiát, majd később szövettant is belevonunk a vizsgálatba. Sorban órákra beosztva kivizsgálni, hogy a vad típusnál milyen stádiumokat mutat a szárnykezdemény és apránként a csonka és más szárnyaknál viszont mi a helyzet. Mikor látom az első eltérést, hol van egyezés, stb.? – Én úgy képezem, hogy a szármutatációkat létrehozó génhatás már korán a tor egész anatómiájára kihatóan lép fel és ennek szemmel látható, végső eredménye a »miniature« vagy »vestigial« szárny. Eddig csak a végső utolsó helyzetet nézték meg a kutatók, most megnézzük, mi van előbb. Ilyen mutációkban sokszor a fél szárny vagy a haránterek eltűnnek. Egy házilégy szárnyvérkeringéséről írt dolgozatot ismerek. Hátha a *Drosophilánál* a haránterek eltűnése a keringési rendszerben beálló zavarokra vezethető vissza? Külön fiókszívek működnek a rovaroknál a szárnyban és a lábokban, házilégnél magam is láttam. – Hát ezek csak képzelődések egyelőre. Az az érdekes, hogy erről a témáról már akkor beszélünk Csík Lajossal, mikor még szó sem volt arról, hogy Erdély visszajön és genetikai tanszék szerveződik. Egypár beágyazott *Drosophila* bábom is van még. – Most a tripszokról is írok. Itt a következő furcsa ügyem van kialakulóban. Most az ősszel, ahogy az európai katalógust szedtem össze, föltűnt, hogy a *Terebrantia* alrendben igen sűrűn szerepel egy ún. forma adusta nevű aberráns alak. A legkülönbözőbb genusokból az alrend kb. 30 %-ánál írtak le adusta alakot. A *Tubulifera* alrendben ellenben nincs egyetlen egy adusta sem. Ez az adusta alak minden esetben azt jelenti, hogy a potroh kifehéredett, csak a vége egy kissé füstös. A legkülönbözőbb szerzők egészen más időből és más helyről való leírásai kísértetiesen hasonlítanak az új adusta alak leírásában. Kénytelen az ember föltenni, hogy közös ok lehet ennek az aberrációnak a föllépésében. Rögtön arra gondoltam, hogy mutáció. Nem tartom valószínűnek, hogy múló környezethatás lenne, mert akkor miért találtam teljesen azonos viszonyok között (pl. a növénykerti *H. haemorrhoidalis* fajnál) ilyen adusta alakokat? Keresztezésből létrejött alak nem lehet; marad a mutáció. Az egyszer fellépett mutáns öröklődik, de recesszíven, ezért aránylag ritka ilyen adustát fogni. Nekem talán 4-5 adusta példányom van eddig. Talán még lesz a gyűjtéseim között. Most az lenne a feladat, élve fogni ilyen adustát és visszakereszteni, ha kiderülne, hogy tényleg mutáció, az igen nagy szenzáció lenne. Rendszertani kategórián belül szabályszerűen fellépő mutánsokról még nem hallott a világ. Származástaniilag is összefüggésbe tudnám hozni ezt a dolgot. A *Tubulifera* ún. elöregedett, idősebb alrend. Itt már csak a fluktuáló variálás munkálkodik, mint ahogy azt a *Haplothripseknél* láttam. Sőt a leírt formákról kimutathatók, hogy önálló fajok, mint ahogy a f. *floricoláról* ki is mutattam és Priesner el is fogadta (vagy a *phyllophilus* volt, már nem is tudom). Hát szóval, a *Terebrantiák* viszont még emelkedőben lennének. A munkálkodó mutánsok egyre másra fölkínálnak lehetőségeket, a természet meg válogat, melyik legyen maradandó sajátság. – Ahogy én ezeket mind elgondoltam, akár el tetszik hinni, akár nem, egy hétre rá jött Csík Lajos és meghívott genetikusnak. Áldom a jószerecsét, hogy olyan világos szisztematikai előadásokat hallottam Dudich professzortól az egyetemen. Ez az a tengely, amire mindent felfűzök és visszaviszek. De abbahagyom, mert lassan olyan témákról kezdek »értekezni«, amit meg se csináltam még.

Be fogom még fejezni a barsi Tripszeket, sőt kötelességemnek tartom, hogy lepipáljam a román Knechtelt, aki dolgozott itt Erdélyben.

Csak lenne három életem, hogy mindent meg tudnék valósítani, vagy legalább már kezdenék dolgozni. Sajnos most még építkezés lesz az intézetben, lassan indulhat el a munka.” (Kolozsvár, 1940. december 3, MTM TTGY)

3. ábra. Dr. FÁBIÁN GYULA könyvének címlapja (1969)

Figure 3. Dr. FÁBIÁN's book cover (1969)

„Talán már hazuról tetszett hallani, a X. fiz. osztályba neveztek ki, 1943. aug. 31-ig. Akkor fogják megújítani. Az idegeim kellően lecsillapodva hozzá is fogtam a *Drosophila* ügyhöz. – Hát úgy látszik, bevált az elméletem. A házilégynél ismerkedtem meg a scutellum pótszíveivel, ezek látják el a szárnyat vérrel. Már múltkor írtam, hogy arra gondoltam, nem ezen keresztül érvényesíti-e egy csomó szárnymutáns gén a hatását. – Múltkor egy frissen kibújt, még összepödrött szárnyú állatot megoperáltam. Felszúrtam a scutellumot, megcsapoltam és leállítottam a pótszíveket. A legnagyobb örömömre nem sima vad szárny bontakozott ki, hanem ún. »curly« mutáns szárny, ami abban nyilvánul meg, hogy fel van pödörve. – Nekifogtam és egy csomó próba után sikerült vagy 4-féle mutánst mesterségesen csinálni. Természetesen ezek nem fognak öröklödni. Ellenben az a vicces, hogy ugyanazt létrehoztam, ami mint állandóan öröklődő mutáns egyszer föllépett és a tulajdonság helyét is tudjuk a chromosoma-térképen. Az állataim azóta is vígan élnek, most fotografálom őket (4. ábra), sajnos csak gyöngye felvételt tudok még küldeni. – A szárny kitűrése úgy történik, hogy a pótszívek meg az egész test préselése nedvet nyom bele a szárnyerekbe, mint egy esernyőt úgy nyitja ki. Ha ezt a préselést bizonyos időpontban leállítja az ember lecsapolással, vagy a pótpumpák megzavarásával, előáll a mutáns. Már kétszer sikerült úgy is megzavarni a szárnykibontást, ha a fejhólyagot nyitottam föl, máshoz nem is nyúltam. A gén is valahogy ezt csinálhatja, amit én utánoztam. Egy időpillanatban változtat a szívritmuson, nyomást csökkent, leállít vagy már eleve anatómiailag más a pótszív a mutánsban. Lehetetlen volna minden elgondolást-lehetőséget leírni, ami ebből a dologból adódott ki. Csík prof.-nak úgy láttam, tetszik a dolog. Igen sűrűn parolázott az első örömben. Iszonyú büszke voltam, mikor itt a gyakornokoknak mint fölfedezést emlegette. Ha ez még tovább megy, igen lepípálok Chen-t a kínait, meg a zavaros fejű Auerbach kisasszonyt⁷. Már ez olyan dolog lenne, mint Goldschmidt dolgozatai a génhatásmechanizmusokról. Csak most tanulni kell sokat,

⁷ CHARLOTTE AUERBACH (1899–1994) német (zsidó) genetikus zoológus, a mutagenézis tudományának egyik alapítója. 1942-ben a mustárgáz mutációt okozó hatását bizonyította be gyümölcslegyeken. 1935-től haláláig az Edinburgh-i Egyetemhez tartozott.

átugrottam egy árkot és most még a hidat is meg kell utólag csinálni. – Ha a szerencse kedvez, meg tetszik látni, a Thrips mutáns história is jó dolog lesz. Abba is van valami, érzem.

Nincs sajnos még fölszerelésem. Most szisztematikusan végig kell nézнем pontosan a vad szárny viselkedését a bábból való kibúvástól a teljes megkeményedésig. Ez az az idő, ahol én a génhatás érvényesülését sejtem. Azt hiszem, erre még nem gondolt senki. Mennyi irodalmat kell még nézni. – Annyira örülnék, ha sikerülne valami. Valahogy igazolnám, hogy tényleg van valami bennem. A múlt tavasszal a sok sikertelenségben, meg szülői kárpálásban néha már azt gondoltam, jobb lesz meghúzódni egy kis középiskolában. De most van 2 és fél évem, amikor tudok majd mutatni valamit.” (Kolozsvár, 1941. február 10, MTM TTGY)

Hogy FÁBIÁN GYULA mennyire helyes úton járt és kutatásai milyen sikeresek voltak, azt az a két *Nature*-cikk mutatja, amellyel a világ már akkor legjelentősebb természettudományos folyóiratába sikerült bekerülnie (MATOLTSY & FÁBIÁN 1946, FÁBIÁN & MATOLTSY 1947). A háború és az utána következő történelmi események azonban közbeszóltak. A fiatal tudóst behívták katonának, ahonnan legyengülve, betegen tért vissza; addigra azonban a kolozsvári intézet megint megszűnt. FÁBIÁN GYULA a Tihanyi Biológiai Kutatóintézetben talált állást, ahol 1957-ig dolgozott. Sikeresnek induló és ígéretes genetikusi karrierjét azonban kettétörte az eluralkodó szovjet ideológia: eredményei nem feleltek meg a micsurini, liszenkóista genetika (amelyik a szerzett tulajdonságok örökletességét vallotta) hamis tudományos elméletének. FÁBIÁN GYULÁnak tehát megint pályát kellett módosítania.

Ez alkalommal azonban, ha lehet ezt mondani, szerencséje volt: Gödöllőn elindították az Agrártudományi Egyetemet, és először az MTA Genetikai Kutatócsoportjának ide való átszervezésével, majd 1959-től az új és önálló Állattani Tanszék megalakításával bízták meg. FÁBIÁN GYULA életének további szakasza, sikerei, elismertsége mind ide köthető. Oktat, szervez, tankönyveket ír, érdeklődése kiszélesedik a genetikától a vadászatot, a vadgazdálkodáson át az ökológiáig, a biológia nagy összefüggéseieiig. Az általa alapított tanszék 1976-ig, nyugdíjba vonulásáig vezeti, 1973-ban a biológiai tudományok doktora, 1983-ban pedig a Gödöllői Agrártudományi Egyetem díszdoktora lett. Életérzését egy-két családi levelén követhetjük nyomon:

„Most nyugodtabb vagyok. Az emberek mellett megélnék, látják, hogy nem bukunk bele az általam kezdeményezett ügyekbe. Ez igen jó érzés nekem. – Nagyon-nagyon sokat dolgoztam ebben az évben. Én nem játszom a nagy professzort, nem is vagyok undok, nem zárkózom be, hozzám jöhet bárki bejelentés nélkül. Szigorlaton is csak a végső esetben bukattok. Hát talán ha elmegyek egyszer csöndesen, becsülni fognak.” (Gödöllő, 1960. június 2, levél édesanyjához)

„Igazán magam sem tudom, hogy kerültem ebbe a helyzetbe. Állítom, hogy nincs semmi rendkívüli tehetségem. Ügyes vagyok, ösztönös vagyok, szívós vagyok, de semmi más. – Hihetetlen, hogy milyen kevés utánajárásomba került ez. – Egyetlen egyszer nem voltam a minisztériumban az ügyemben. Itthon ülök, dolgozom, előadok, szervezetem mások munkáját és ők jöttek hozzám. – Nemcsak hogy egyetemi tanár lettem, hanem a dékán első helyettese. A negyedik ember vagyok az egyetem létráján. Fantasztikus milyen felfutás ez öt év alatt, amikor az első öt évben pár üres helyiségben vergődtünk.

Minden sikerül a környezetemnek is. Nemcsak ledoktoráltattam az embereimet, most már kettő aspiráns is. Molnárt is előléptették, docens. Ernhaftot az akadémia küldi Német-

országba. – Azt el is felejttem írni, az akadémiai félállásom is megmaradt. – 1961-ben be kellett adni egy káderfejlesztési tervet. Kiből mi legyen, kitől mit várok. Pár napja ide jött a személyzeti osztályvezető ellenőrizni, mi valósult meg. Meg volt döbbenve; amit két éve be-mondtam, majdnem száz százaléig már meg is valósult. – Már ez szinte sok, félek. A régi múzeumi kollégák irigyelnek, hallottam. Mindegy, vigyázok, nem bízom el magam. Egy betegség, baj az embert ledöntheti, és akkor félre kell állni. Nemcsak a saját ügyeimet futtatom, másokat a végtelékig segítek, ezt tudják is és a közvetlen környezetem becsül.” (Gödöllő, 1962. szeptember 19, levél édesanyjához)

„Itt küldöm szeretettel a munkatársaimmal írt egyetemi tankönyvemet. – Mamám biztosan fogja tudni értékelni azt a munkát, amit ebbe beleadtam. – A könyv 551 oldal – ebből 248 oldalt teljesen én írtam. A könyv egész koncepciója, szerkesztése az én munkám. Az illusztrációk kiválogatása, a fényképek, a stílus mutatja mindazt, amit magamtól és a munkatársaimtól is megkövetelek. – A szöveg is – a bírálók szerint – az elképzelhető legjobb. Szerkezetileg - ismeretelméleti alapokon áll – az én eredeti elgondolásom szerint. Erről szól a szerkesztői előszó. Itt én magam mondom el, hogyan képzeltem el a könyv felépítését. – A Mezőgazdasági Kiadó Vállalat rendkívül büszke a kiadványra. Máris csehszlovák és lengyel kiadás került szóba. – Tihanyban is régi kollégáknak mutattam, mindenki gratulált.

Boldog vagyok Mamám, hogy kezébe adhatom ezt a könyvet, aminek híre lesz, mindazt most adom csak vissza, amit kaptam otthon. Nem véletlen az, hogy az illusztrátort tudtam irányítani. Hogy ízlés és »szépség« van abban, amit adunk. Ezt otthon tanultam. Visszagondolok Papára és az öreg Visnya bácsira, szegény Csatkaira. Kár, nagy kár, hogy nem tudom nekik is megmutatni.” (1965. október 16, levél édesanyjához)

FÁBIÁN GYULA kiteljesedő szakmai életének, tudományos tevékenységének ismertetése, értékelése nem a jelen megemlékezés célja, megtették ezt már mások. Tudományos közleményeinek jegyzékét is közzétették (BAKONYI 1988), ezt azonban kiegészítve, és folyóiratunk formai követelményeinek fejlődését követve mégis újfent közöljük, remélve ezzel, hogy a teljes irodalmi munkásság áttekintése méltóképpen elhelyezi FÁBIÁN GYULÁT a magyar állattani és biológiai tudományok kiemelkedő művelőinek palettáján.

4–5. ábra. A 2015. május 6-i FÁBIÁN GYULA emlékülés alkalmából készült bélyeg és bélyegző
 Figures 4–5. Memorial stamps made for the occasion of the session celebrating the 100th birthday of Dr. GYULA FÁBIÁN (May 6th, 2015)

Az utolsó két levélrészlet (az egyik a jelen cikk szerzőjéhez, a másik – tíz nappal korai halála előtt – fiatalkori barátjához, az Angliában élt és azóta elhunyt solymász BÁSTYAI LÓRÁNTHOZ címezve) megható tanúságát adja FÁBIÁN GYULA tudatosan önzetlen, szerény és mélyen emberi életfelfogásának. Bízom abban, hogy a számos tanítványt útjára bocsátó professzor, a szerető apa és nagyapa, nagybácsi, mindörökké tovább él a rá emlékezők gondolataiban és cselekedeteiben.

„Ma voltam EKG vizsgálaton. Tűrhető, de már meszesedik a szív. Bekanyarodtam a célegyenesbe.” (1980. október 27, levél a szerzőhöz)

„Az utolsó szép csontos íjamat eladtam a múzeumnak⁸. Megint a bárka lukait betömen-dő, hogy a víz ne érjen a térdünkig, csak bokáig, míg evezgetünk – most már a Charon ré-vész ladikján – a túlsó part felé.” (1985. május 15, levél BÁSTYAI LÓRÁNTHOZ)

Köszönetnyilvánítás. Itt szeretnék köszönetet mondani a családnak, FÁBIÁN GYULA professzor úr fiának, FÁBIÁN DÉNES ZOLTÁNNAK és a professzor úr menyének, FÁBIÁN GYULÁNÉ VENCZEL TERÉZNEK egyes családi adatokért és a megőrzött személyes levelek rendelkezésre bocsátásáért.

---

⁸ Valószínűleg a Mezőgazdasági Múzeumról van szó.

Irodalomjegyzék

- BAKONYI, G. (1988): Fábíán Gyula emlékezete. *Állattani Közlemények* 74: 7–15.
- FÁBIÁN, GY. & MATOLTSY, G. (1947): Test of a cancerogenic substance in respect to the „non-disjunction” frequency of the x-chromosomes in *Drosophila*. *Nature* 159: 911–912.
- JEANPLONG, J. (szerk.) (1984): *Visnya Aladár*. Vasi Életrajzi Bibliográfiák XV., Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely, 89 pp.
- JENSER, G. (1989): Data to the Thysanoptera fauna of Ethiopia. *Acta zoologica hungarica* 35(3–4): 205–210. (*Chiridothrips fabiani* Jenser, 1989)
- KÖBÖLKUTI, K. (szerk.) (2004): *Fábíán Gyula*. Vasi Életrajzi Bibliográfiák, XXXVIII., Berzsényi Dániel Könyvtár, Szombathely, 64 pp.
- KÖBÖLKUTI, K. (szerk.) (2007): *Fábíán Gyula emlékezete*. Berzsényi Dániel Könyvtár és Savaria Múzeum, Szombathely, 124 pp.
- MATOLTSY, G. & FÁBIÁN, GY. (1946): Measurement of the photodynamic effect of cancerogenic substances with biological indicators. *Nature* 158: 877–878. <http://dx.doi.org/10.1038/158877b0>
- STERBETZ, I. (1985): Dr. Fábíán Gyula. *Aquila* 92: 305.
- SZÓLLÓSY, G. (1991): Dr. Fábíán Gyula munkássága – működőképes másolatok népvándorlaskori íjakról. *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve* 1984-85(2): 691–695.
- VÁSÁRHELYI, T. (1980): *Rudebeckocoris fabiani* sp. n. from Ghana (Heteroptera: Reduviidae). *Folia entomologica hungarica* 33(2): 347–349.
- VIG, K. (1998): Szombathely és Kőszeg környéke faunisztikai feltárásának története (a kezdetektől 1950-ig). *Állattani Közlemények* 83: 135–157.

Dr. FÁBIÁN GYULA (1915–1985) irodalmi munkássága
Publications by dr. GYULA FÁBIÁN (1915–1985)

- FÁBIÁN, GY. (1935): A honfoglaló magyarok íja és nyila. *Magyar Cserkész* 16(10): 30–31.
- FÁBIÁN, GY. (1936): Utazásom a Lotos-evők birodalmában. *Ifjúság és Élet* 12(6): 106–108.
- FÁBIÁN, GY. (1938): Új adatok Magyarország Thysanoptera faunájához. *Folia entomologica hungarica* 3(1–4): 116–118.
- FÁBIÁN, GY. (1938): Rendszertani tanulmány a *Haplothrips* genusról. *Folia entomologica hungarica* 4(1–2): 7–36.
- FÁBIÁN, GY. (1938): Thysanopteren-Angaben aus der Umgebung des Balaton. *Fragmenta faunistica hungarica* 1(4): 94–95.
- FÁBIÁN, GY. (1938): Rojtos-szárnyú rovarok Kőszeg vidékéről. *Vasi Szemle* 5(5–6): 346–349.
- FÁBIÁN, GY. (1939): Einige Hemipteren-Angaben aus dem Karpaten-Becken. *Fragmenta faunistica hungarica* 2(1): 16.
- FÁBIÁN, GY. (1940): Amikor a tél és a tavasz egymásra talált. *A Természet* 36(8): 111.
- FÁBIÁN, GY. (1942): Szabadban fogott mutáns *Drosophila*. *A Magyar Biológiai Kutatóintézet Munkái Tihany* 14: 269–275.
- DUDICH, E., PONGRÁCZ, S., IHAROS, A. & FÁBIÁN, GY. (1943): Bars vármegye Neuropteroidea faunájának alapvetése. *Matematikai és Természettudományi Közlemények* 39(6): 1–47.
- FÁBIÁN, GY. (1943): Mutációk egy vad *Drosophila* törzsben. *Állattani Közlemények* 40(1–2): 77–103.
- FÁBIÁN, GY. (1943): Rendellenes sertekettőződés a *Drosophila melanogaster* egy természetes populációjában. *Múzeumi Füzetek*, Kolozsvár 1(1–2): 53–71.
- FÁBIÁN, GY. & CSÍK, L. (1944): Öröklődő mozaik megjelenés a *Drosophila fasciata* Meig.-nél. *Múzeumi Füzetek*, Kolozsvár 2(1): 20–35.
- FÁBIÁN, GY. (1946): Új módszer a mutációkutatásban. *Természettudomány (A Magyar Természettudományi Társulat Közlönye)* 1(7–8): 123–124.
- MATOLTSY, G. & FÁBIÁN, GY. (1946): Measurement of the photodynamic effect of cancerogenic substances with biological indicators. *Nature* 158: 877–878.
- FÁBIÁN, GY. & MATOLTSY, G. (1947): Test of a cancerogenic substance in respect to the „non-disjunction” frequency of the x-chromosomes in *Drosophila*. *Nature* 159: 911–912.
- FÁBIÁN, GY. (1947): Effects of colchicine injected in female *Drosophila*. *Archiva Biologica Hungarica*, Tihany 17: 157–162.
- FÁBIÁN, GY. (1947): A new method for narrowing micro-capillaries. *Archiva Biologica Hungarica*, Tihany 17: 163–164.
- FÁBIÁN, GY. (1947): A bormuslica (*Drosophila fasciata* Meig.) tenyésztési eljárásai. *Folia entomologica hungarica* 2: 49–54.
- WOLSKY, S., CSÍK, L. & FÁBIÁN, GY. (1947): Further investigations on the mechanism, determining body colour in *Drosophila melanogaster*. *Archiva Biologica Hungarica*, Tihany 17: 165–170.
- FÁBIÁN, GY. & MATOLTSY, G. (1947): The effect of 3-4 benzpyrene in respect to the non-disjunction frequency in *Drosophila melanogaster*. *Archiva Biologica Hungarica*, Tihany 17: 171–179.

- MATOLTSY, G. & FÁBIÁN, GY. (1947): Measurement of photodynamic effect of cancerogenic substances on biological indicators (*Drosophila*). *Archiva Biologica Hungarica*, Tihany 17: 165–170.
- FÁBIÁN, GY. (1948): Phenogenetische Untersuchungen an einer Sterilitätsmutante („bordó-steril“) von *Drosophila melanogaster*. *Archiv der Julius Klaus-Stiftung für Vererbungsforschung, Sozialanthropologie und Rassenhygiene*, Zürich 23: 512–517.
- CSÍK, L. & FÁBIÁN, GY. (1951): Összehasonlító szövettani és élettani vizsgálatok házi és üregi nyúl. 3. Hemoglobin vizsgálatok nyúl fajtákon. *MTA Tihanyi Biológiai Kutató Intézetének Évkönyve* 20: 26–30.
- FÁBIÁN, GY. (1951): Vad egér és albino házi egér keresztezési kísérletek. (A vakbél típusok örökletesége.) *MTA Tihanyi Biológiai Kutató Intézetének Évkönyve* 20: 51–64.
- FÁBIÁN, GY. (1951): Halbör átültetési kísérletek. (Haljelölés bőrátültetéssel.) *MTA Tihanyi Biológiai Kutató Intézetének Évkönyve* 20: 65–67.
- FÁBIÁN, GY. & STOHL G. (1952): Adatok az üregi nyúl életmódjához. *MTA Biológiai Osztályának Közleményei* 1: 158–163.
- FÁBIÁN, GY. (1952): A fekete pigment terjedése a tengerimalac idegtelenített bőrterületén. *MTA Biológiai Osztályának Közleményei* 1(2): 165–173.
- FÁBIÁN, GY. (1952): Fiziológiai és örökléstani vizsgálatok nyúlfajtákon átalakíthatóságuk szempontjából. *MTA Biológiai Osztályának Közleményei* 3(3–4): 533–544.
- FÁBIÁN, GY. (1952): Fiziologicseszkie i geneticseszkie iszszledovanija na krolikah vszvjazni sz preobrazovaniam ih priodü. *Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 3: 281–294.
- FÁBIÁN, GY. (1953): Experiments in the transplantation of fish skin. *Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 4: 253–255.
- FÁBIÁN, GY. (1953): Spread of black pigment on the denervated skin of guinea pigs. *Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 3–4: 471–479.
- FÁBIÁN, GY. (1954): Reciprok-hybridek eltéréseiről, egér- és nyúlkísérletek alapján. *Állattani Közlemények* 44(3–4): 161–169.
- FÁBIÁN, GY. (1954): Vértataláz aktiválási energiaértékek a vad üregi nyúl, házi nyúl és ezek F1 hibridjeinél. *MTA Tihanyi Biológiai Kutató Intézetének Évkönyve* 22: 3–10.
- FÁBIÁN, GY. & Stohl G. (1954): A tihanyi orosznyúl. *MTA Tihanyi Biológiai Kutató Intézetének Évkönyve* 22: 11–17.
- FÁBIÁN, GY. & SZÉKY P. (1954): Examination of blood catalase in a hybridization experiment with rabbits. *Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 5: 119–130.
- FÁBIÁN, GY. (1955): A kvantitatív jellegek öröklélméletéről. *MTA Tihanyi Biológiai Kutató Intézetének Évkönyve* 23: 3–20.
- FÁBIÁN, GY. (1955): Szérum acetilkolin-észteráz tartalom és aktiválási energiaértékek a vad üregi nyúl, házi nyúl és ezek F1 hibridjeiben. *MTA Tihanyi Biológiai Kutató Intézetének Évkönyve* 23: 21–28.
- FÁBIÁN, GY. (1956): Öröklődnek-e az életben szerzett tulajdonságok? *Élővilág* 1(1): 23–32.
- FÁBIÁN, GY. & BALÁZS T. (1958): On the genetical uniformity of two Hungarian mouse strains. *Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 9: 1–7.
- FÁBIÁN, GY. (1958): Method for the measurement of maternal effects in the genetics of quantitative characters. *Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungaricae Suppl.* 2: 23.
- FÁBIÁN, GY. (1958): Kísérlet genetikai gondolatvilágunk ismeretelméleti megalapozására. *Természettudományi Közöny* 89(12): 542–548.

- FÁBIÁN, GY. (1958): A genetika gondolatvilága a génelmélet vitájának tükrében. In: LÁNYI, GY. (szerk.): *Az 1958. évi Tihanyi Biológus Napok előadásai*. Gondolat, Budapest, pp. 7–20.
- FÁBIÁN, GY. (1959): Az allometriás növekedés elvének alkalmazásairól mennyiségi jellegek phaen-analízisében. *MTA Biológiai Csoportjának Közleményei* 3(2): 121–140.
- FÁBIÁN, GY. & ERNHAFT J. (1959): A praesacralis csigolyák változatosságának vizsgálata nyulakon. *MTA Biológiai Csoportjának Közleményei* 3(2): 141–147.
- FÁBIÁN, GY. (1959): A mai genetikai kutatások módszertani kérdései. *MTA Biológiai Csoportjának Közleményei* 3(3–4): 253–379.
- FÁBIÁN, GY. (1959): Methodological question of modern genetic research. *Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungaricae Suppl.* 3: 9–11.
- FÁBIÁN, GY. & ERNHAFT, J. (1959): Investigations concerning the variability of the praesacral vertebrae in rabbits. *Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 10: 43–56.
- BALÁZS, T. & FÁBIÁN, GY. (1959): Laboratóriumi állatok genetikai ellenőrzésének alapelveiről a hazai egértörzsek vizsgálatával kapcsolatban. *Kísérletes Orvostudomány* 10: 510–517.
- FÁBIÁN, GY., MOLNÁR, GY., NAGY, E. & SZÉKY, P. (1961): *Állattan*. Kézirat, GATE, Gödöllő, 514 pp.
- FÁBIÁN, GY. (1961): Hungarian archery. *Bulletin Officiel de la Fédération Internationale de Tir à l'Arc*, Stockholm, No. 18.
- FÁBIÁN, GY. (1962): *Bevezetés a baromfigenetikába*. GATE Mezőgazdasági Kar, Baromfitenyésztési és Baromfiipari szakjegyzet, Gödöllő, 91 pp.
- FÁBIÁN, GY. (1962): Ein Beispiel des „Experimentellen Darwinismus“ auf Grund eines Kreuzung-Experimentes mit Wild- und Hauskaninchen. In: KRATOCHVÍL, J. & PELIKÁN, J. (eds): *Symposium Theriologicum*. Proceedings of the International Symposium on Methods of Mammalogical Investigation, Praha, pp. 87–90.
- FÁBIÁN, GY. (1962): A heterózis problémái a törzs- és haszonállattenyésztésben. Korreferátum H. F. Kusner előadásához. *MTA Biológiai Csoportjának Közleményei* 5: 133–158.
- FÁBIÁN, GY. (1962): A kvantitatív zoológia és genetika kapcsolatai. *Természettudományi Közöny* 93(2): 52–55.
- NAGY, E. & FÁBIÁN, GY. (1962): Az Agráregyetem trófeagyűjteménye. *Magyar Vadász* 15: 1–13.
- FÁBIÁN, GY., ERNHAFT, J. & VARGA, M. (1963): The growth equations and the late morphogenesis of quantitative characters. *Genetics Today* 1: 181–182.
- FÁBIÁN, GY. & MOLNÁR, GY. (1963): Számítások a ragadozó halak gyomoremésztés vizsgálataival kapcsolatban, fermentkinetikai nézőpontból. *GATE Mezőgazdasági Kar Közleményei*, pp. 47–53.
- FÁBIÁN, GY., MOLNÁR, GY. & TÖLG, I. (1963): Comparative data and enzyme kinetic calculations on changes caused by temperature in the duration of gastric digestion of some predatory fishes. *Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 14: 123–129.
- FÁBIÁN, GY., IVÁNYI, P., MOLNÁR, GY. & SZÉKY, P. (1963): Skin transplantation in partially inbred rabbits. *Folia Biologica*, Praha 9: 440–443.
- FÁBIÁN, GY., SZÉKY, P. & IVÁNYI, P. (1963): Tizenkét éve zárt tenyészetben tartott nyúltörzsek konstrukciójáról. In: 2. *Országos Tanácskozás a laboratóriumi állatok ügyében*. Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet, Budapest, 151 pp.
- FÁBIÁN, GY. (1965): A genetikai „tulajdonság”, „jelleg” fogalmáról. *Tájékoztató, A Művelődési Minisztérium Marxizmus-Leninizmus Osztályának Kiadványa* 5–6: 19–35.
- FÁBIÁN, GY. (1965): A csehszlovákiai Mendel emlékülés. *Magyar Tudomány* 10(11): 727–729.
- FÁBIÁN, GY. (1965): Gregor Mendel. *Természettudományi Közöny* 96(12): 529–532.

- FÁBIÁN, GY. (1965): Az emlősállatok genetikájának legújabb módszertani irányjai. *GATE Tudományos Diákköri Füzetek*, pp. 75–81.
- FÁBIÁN, GY. (1965): Az állattenyésztés terén folytatott genetikai kísérletek Magyarországon. In: LÁNYI, GY. (szerk.): *VI. Országos Biológus Napok előadásai*. Gondolat, Budapest, pp. 45–53.
- FÁBIÁN, GY. (szerk.) (1965): *Állattan mezőgazdasági mérnökök részére*. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 551 pp.
- FÁBIÁN, GY. (1965–68): *Természettudományi Lexikon szócikkei*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2580 sor.
- FÁBIÁN, GY. (1966): Örökléstan alapismeretek. In: SÁRKÁNY, P. (szerk.): *A kutya tenyésztése, tartása, kiképzése*. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, pp. 53–70.
- FÁBIÁN, GY. (1966): Fenogenetika. *MTA Biológiai Osztályának Közleményei* 9(1–2): 1–28.
- FÁBIÁN, GY. (1966): The importance of the Mendelian methodology for the solution of a phaenogenetical problem in *Drosophila*. In: SOSNA, M. (ed.): *G. Mendel Memorial Symposium 1865–1965*. Academia, Prague, 287 pp.
- FÁBIÁN, GY., ERNHAFT, J., SINKOVITSNÉ HLUBIK, I., VARGA, M. & HORN, P. (1966): Különböző genotípusú csirkeembriók oxigénfogyasztása és gázanyagcsereje. In: *A VII. Biológiai Vándorgyűlés előadásainak ismertetése*. Akadémiai Nyomda, Budapest, 8 pp.
- FÁBIÁN, GY., ERNHAFT, J., SINKOVITSNÉ HLUBIK, I., VARGA, M. & HORN, P. (1966): Oxygen consumption and gas metabolism of chick embryos of various genotypes. *Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 17: 391.
- FÁBIÁN, GY. & STERBETZ, I. (1966): Fekete kiskócsagok (*Egretta g. garzetta* L.) Európában. *Aquila* 71-72: 99–112.
- FÁBIÁN, GY. (1967): A „Mezőgazdasági állattan” oktatásáról. *ATE Tudományos Értesítő* 13: 3–16.
- FÁBIÁN, GY. (1967): Archaeologia experimentalis. Honfoglaláskori magyar íj rekonstruálása. *Természettudományi Közlöny* 98(3): 98–101.
- FÁBIÁN, GY. (1968): Az apróvad vérfrissítésének genetikai kérdései, II. In: SZILÁGYI, G. (szerk.): *A II. Magyar Vadásznapi előadásai*. TIT Budapesti Szervezete, Budapest, pp. 184–193.
- FÁBIÁN, GY. (1968): Nyulaink között. *Természet Világa* 99(1): 20–21.
- FÁBIÁN, GY. (1969): *Phaenanalysis and quantitative inheritance*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 202 pp.
- FÁBIÁN, GY., SINKOVITSNÉ HLUBIK, I. & ERNHAFT, J. (1969): Öröklötten eltérő testnagyságú tyúkfajták és hibridek embrióinak O₂-fogyasztása. *ATE Tudományos Értesítő* 30: 4–54.
- FÁBIÁN, GY. & SINKOVITSNÉ HLUBIK, I. (1969): Redoxpotenciál mérések madártojásokban. *ATE Tudományos Értesítő* 30: 55–72.
- FÁBIÁN, GY. (1969): A vérfrissítés genetikai kérdései. In: BENCZE, L. (szerk.): *Vadgazdálkodásunk fejlesztési kérdései*. Egyetemi jegyzet, Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Kar, Sopron, pp. 179–188.
- PATÓCS, A. & FÁBIÁN, GY. (1970): Feldversuche über Grosswildimmobilisation in Ungarn. *Verhandlungsbericht des XI. Internationalen Symposiums über die Erkrankungen der Zootiere* 11: 155–160.
- FÁBIÁN, GY. (1970): Fejlődésgenetikai alap kutatások és ezek összefüggése az állattenyésztés oktatásával és a gyakorlattal. *ATE Közleményei* pp. 21–22.
- FÁBIÁN, GY. (1970): Valami elkezdődött. *Nimród* 2(3): 20–21.
- FÁBIÁN, GY. (1970): The Hungarian composite. *Journal of the Society of Archer-Antiquaries* 13: 12–16.

- FÁBIÁN, GY. (1970): Örökléstani alapismeretek. In: SÁRKÁNY, P. (szerk.): *A kutya tenyésztése, tartása, kiképzése*. 2. kiadás, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, pp. 55–78.
- FÁBIÁN, GY. (1971): Állatrendszertani alapfogalmak. A Magyarországon leggyakrabban vadászott állatfajok rendszere. A madarak és az emlősök anatómiája vadászszemmel, pp. 71–85; Szikaszarvas, pp. 100–101, Barna medve, pp. 136–137, Farkas. Sakál, pp. 138–139, Császármadár. Siketfajd, pp. 181–182, Baglyok, pp. 203–208, Újabb módszerek a nagyvad befogására, pp. 258–262. In: SÁRKÁNY, P. (szerk.): *A vadászat kézikönyve*. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 650 pp.
- FÁBIÁN, GY. & PATÓCS, A. (1971): Nagyvad immobilizációs kísérletek Magyarországon. I. Gímszarvas (*Cervus elaphus hippelaphus*) immobilizációja szabad vadászterületen. In: IZRAEL, G. (szerk.): *Nagyvadgazdálkodás. Immobilizáció*. A vadgazdálkodás fejlesztése, 2. MÉM Vadászati és Halászati Főosztály, Budapest, pp. 13–29.
- FÁBIÁN, GY. (1972): A szarvasfélék agancsképzésének genetikai alapjai. In: MAVOSZ *felsőfokú vadgazdálkodási tanfolyamának jegyzete*. Sopron, pp. 41–54.
- FÁBIÁN, GY. (1973): *A fénanalízis és a fenogenetika problémái zoológiai nézőpontból*. Akadémiai doktori disszertáció, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 232 pp.
- FÁBIÁN, GY. (1973): Az egyedfejlődés és a genotípus realizálása. In: RÁDY, G. (szerk.): *A genetika alkalmazása az állatnemelésben*. MÉM Mérnök- és Vezetőtovábbképző Intézet, Országos Állattenyésztési Felügyelőség, Budapest, pp. 113–138.
- FÁBIÁN, GY. (1973): Nemzeti parkok, védett területek menedzselési kérdései, különös tekintettel a nagyvadakra. In: PÁL, I. (szerk.): *Melegégyi botanikai és állattani ismeretek*. GATE, Gödöllő, pp. 97–107.
- FÁBIÁN, GY. (1973): Experimentelle Methoden in der Domestikationsforschung. In: MATOLCSI, J. (ed.): *Domestikationsforschung und Geschichte der Haustiere*. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 151–156.
- FÁBIÁN, GY. (1973): Összefoglalás a muflon szarvforma-öröklődésének kérdéséhez. In: IZRAEL, G. (szerk.): *Nagyvadgazdálkodás. Muflon*. A vadgazdálkodás fejlesztése, 8. MÉM Vadászati és Halászati Főosztály, Budapest, pp. 5–14.
- FÁBIÁN, GY. (1973): Nagyvad immobilizáció. In: BENCZE, L. (szerk.): *Nemzetközi Vadászati Tudományos Konferencia előadásai*. Erdészeti és Faipari Egyetem, Sopron, pp. 189–199.
- FÁBIÁN, GY. (szerk.) (1973): *Állattan mezőgazdasági mérnökök részére*. 2. kiadás, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 587 pp. (benne fejezetek: pp. 17–121, 217–328, 522–555)
- FÁBIÁN, GY. (1974): Lóporos immobilizáló projektor hazai előállítás. In: IZRAEL, G. (szerk.): *Nagyvadgazdálkodás*. A vadgazdálkodás fejlesztése, 12. MÉM Vadászati és Halászati Főosztály, Budapest, pp. 65–75.
- FÁBIÁN, GY. & CSEKŐ, G. (1974): Az immobilizáló projektorok munkája. In: IZRAEL, G. (szerk.): *Nagyvadgazdálkodás*. A vadgazdálkodás fejlesztése, 12. MÉM Vadászati és Halászati Főosztály, Budapest, pp. 77–96.
- FÁBIÁN, GY. & NAGY, M. (1974): Újabb adatok a japánfürtj (*Coturnix coturnix japonica*) karyotípusának megismeréséhez. *Aquila* 80–81: 33–40.
- FÁBIÁN, GY. (1975): *Ökológia, környezetvédelmi szakmérnökök részére*. ATE, Gödöllő, 245 pp.
- FÁBIÁN, GY. (1976): A Buvinol akut és szubakut hatásának vizsgálata japán fürtjön. In: BÁNKI, L. (szerk.): *Egy peszticid kifejlesztése mint komplex tudományos feladat*. Medicina Könyvkiadó, Budapest, pp. 193–211.
- FÁBIÁN, GY. (1976): Levélváltás vadászetika ügyben. *Természet Világa* 107(8): 359.
- FÁBIÁN, GY. & BAKONYI, G. (1976): *Válogatott feladatok biológiából*. GATE, Gödöllő, 39 pp.

- FÁBIÁN, GY. (1977): A Dinder Nemzeti Park Szudánban. *Természet Világa* 108(3): 119–121.
- FÁBIÁN, GY. (1977): Hozzászólás a „biológiai egyensúly” vitához. *Búvár* 32(4): 187.
- FÁBIÁN, GY. (1977): Immobilizacja grubej zwierzyny za pomoca srodkow chemicznych. (Experiments on immobilization of big game by drugs, in Hungary.) *Zeszyty Problemowe Postepow Nauk Rolniczych* 188: 203–207.
- FÁBIÁN, GY., PRÉCSÉNYI, I., SZÉKY, P., BAKONYI, G., MOLNÁR, E., NOSEK, J. & MELKÓ, E. (1977): Stabil N15 izotóp áramlásának nyomonkövetése egy természetes homokpusztai gyepek biocönózisában. *ATE Közleményei*, Gödöllő, pp. 5–12.
- FÁBIÁN, GY. (szerk.) (1977): *Állattan mezőgazdasági mérnökök részére*. 3. bőv. kiadás, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 615 pp. (benne fejezetek: pp. 17–123, 223–337, 537–564.)
- FÁBIÁN, GY. (1978): Hazai nagyvadjaink immobilizációja neuroleptanalgeziás állapotot előidéző szerek keverékével. *Állattani Közlemények* 65: 51–61.
- FÁBIÁN, GY. & PUSKÁS, I. (1978): A fácán élőbefogásának újabb módszere. *Nimród Fórum* 10: 2–3.
- FÁBIÁN, GY. (1979): Szelekciós elvek és módszerek a szárnyasvadfajok zárttéri tenyésztésében. In: NAGY E. (szerk.): *Apróvadtenyésztés I.* ATE, Gödöllő, pp. 93–116.
- FÁBIÁN, GY. (1979): *A vadászható állatfajok földrajzi elterjedése. Vadászati állatföldrajzi kompendium*. Vadászati állattan vadgazdálkodási szakmérnökök részére III, GATE, Gödöllő, 122 pp.
- FÁBIÁN, GY. (1979): Lássuk a medvét. *Állatvilág* 3(1): 11–12.
- FÁBIÁN, GY. (1979): Genetical consideration over the variation of the grey Hungarian partridge's breast colouration. *Aquila* 86: 13–17.
- FÁBIÁN, GY., PRÉCSÉNYI, I., SZÉKY, P., BAKONYI, G., MOLNÁR, E., NOSEK, J. & MELKÓ, E. (1979): Investigations of 15-N flow in a sandy grassland community. *Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis, Sectio Biologica* 20–21: 17–30.
- FÁBIÁN, GY. (1980): Visszapillantás az Állattani Szakosztály történetére és munkásságára a Szakosztály 700. ülésén. *Állattani Közlemények* 67: 3–6.
- FÁBIÁN, GY. (1981): Meditáció egy könyv ürügyén: Szociobiológia... álom vagy valóság? – *Természet Világa* 112(3): 134.
- FÁBIÁN, GY. (1981): Újabb adatok a honfoglaláskori fűszat kérdésköréhez. *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve* 1980–81(1): 63–76.
- FÁBIÁN, GY. (1981): Az ökoszisztéma és még néhány fogalom az ökológiában. Kiegészítő fejezetek az "Ökológia környezetvédő szakmérnökök részére" c. egyetemi jegyzethez, ATE, Gödöllő, 33 pp.
- FÁBIÁN, GY. (1983): A nitrogén talajfeletti ciklusának vizsgálata réti biocönózisokban. In: *Az agro-kémiai kutatások újabb eredményei*. GATE–ATEK, Gödöllő–Keszthely, pp. 239–245.
- FÁBIÁN, GY. (1984): Na ez most megöl... *Nimród* 104(8): 372–373.
- FÁBIÁN, GY. (1984): Újabb adatok a honfoglaláskori fűszat kérdésköréhez. *Móra Ferenc Múzeum Évkönyve* 1980–81(1): 63–76.
- FÁBIÁN, GY. (1984): Előszó a magyar kiadáshoz. In: SOUTHWOOD, T. R. E: *Ökológiai módszerek, különös tekintettel a rovarpopulációk tanulmányozására*. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, pp. 13–14.
- FÁBIÁN, GY. (1985): A honfoglaláskori magyar íj és készítése. *Nimród Fórum*, a Nimród szakmai melléklete, 1985. április, pp. 1–11.
- FÁBIÁN, GY. (1985): Az avar domb kincse. *Természet Világa* 116(5): 211–214.
- FÁBIÁN, GY. (1986): *Ökológiai rendező elvek a környezet- és természetvédelemhez*. Jegyzetek a környezetvédelmi szakmérnökképzéshez 1., OKTH, Budapest, 178 pp.

- FÁBIÁN, GY. (1986): Az élet környezeti alapjai. In: TÖRŐ I. (szerk.): *Az élet alapjai*. Gondolat, Budapest, pp. 846–883.
- FÁBIÁN, GY. (1990): A honfoglaló magyarok íja és nyila. *Magyar Cserkész* 29(10): 17–19. (utánnnyomás)

In memoriam Prof. Dr. GYULA FÁBIÁN

ZOLTÁN KORSÓS

Hungarian Natural History Museum
Baross u. 13, H-1088 Budapest, Hungary. E-mail: korsos@nhmus.hu

ÁLLATTANI KÖZLEMÉNYEK (2015) **100**(1–2): 9–27.

Abstract. Dr. GYULA (=JULIUS) FÁBIÁN (1915–1985), former professor of zoology at the Department of Zoology, University of Agriculture, Gödöllő, Hungary, was born 100 years ago. In this paper the author, who is a relative to the professor, presents formerly unknown details about the beginning of GYULA FÁBIÁN's professional career, based on letters preserved by the family and in the Collection of History of Science, Hungarian Natural History Museum. GYULA FÁBIÁN graduated at the Pázmány Péter University, Budapest, in 1938, and has started his zoological activities under the supervisorship of ALADÁR VISNYA, director of the Kőszeg County Museum, and Prof. Dr. ENDRE DUDICH, head of the Zoosystematic Institute at the University. After several temporary periods in his scientific career, GYULA FÁBIÁN ended up at the University of Agriculture, Gödöllő, in 1957, where he was charged to establish the Department of Zoology, and became its head until his retirement in 1973. He was a well-respected teacher and a wide-scoped scientist in many fields of zoology, including taxonomy, genetics, big game management, and ecology. GYULA FÁBIÁN became also famous being the first Hungarian master successfully reconstructing an original bow from natural material, used by the ancient Hungarian horse-riders of the conquering period. He is honored as the pioneer of experimental archaeology, in this respect. A complete list of GYULA FÁBIÁN's scientific and popular papers are given.

Keywords: Dr. GYULA FÁBIÁN, professor, zoology, University of Agriculture, Hungarian archery